

ÜLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK.
—
SITZUNGSBERICHTE.
—

I. A természettudományi szakosztály ülései 1909-ben.

Első ülés 1909. január hó 18-án.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző: Klatt Román.

Elnök megnyitja az ülést és felkéri Seidl Sándor tanárt „Biologiai problémák“ címen hirdetett előadásának megtartására.

Az újabb zoologia a biológiára támaszkodva sok érdekes jelenséget tud megfejteni, mire a régebbi tudomány nem volt képes. Az előadó ezt sok érdekes példán mutatja meg, ilyen: A kutya-macska barátság; némely lónak sajátos tulajdonsága, hogy ivás előtt fejével illetve lábával bizonyos mozdulatokat végez; az u. n. strucepolitika, mely minden alapot nélkülöz, hogy a keselyük hihetetlen távolságból ráakadnak a dögre; miért nem szabad az állatokat evésnél zavarni?; az állatok önmagukra ismernek-e a tükörben stb. — Felette érdekes dolgokat mond el az állatok királyának „fenségéről“, amelyek rendkívül diskreditálók, azután rátér arra az érdekes kérdésre, vajjon az állatok tudnak-e különbséget tenni más fajok nemei között s megismerik-e az emberben a férfit és a nőt? Bebizonyítotttnak kell tekinteni, hogy igen, amit különben a keresztbenszerelem szabálya is megerősít. Az előadást e füzetben egész terjedelmében nyomattuk le.

A szép számmal megjelent közönség mindvégig feszült figyelemmel hallgatta a felette érdekes fejtegetéseket, melyekért aztán a szakosztály elnöke a hallgatóság nevében hálás köszönetet mondott.

Második ülés 1909. november 29-én.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző: Herczegh Kamilla.

1. Elnök megnyitja az ülést és üdvözlí a szép számmal egybegyült hallgatóságot.

Krziz Ágoston megtartja mára hirdetett előadását a Mars csillagról:

Nem akarja — úgymond — a fölös számmal közszájon forgó hipotéziseket ismertetni, amelyek csak kárára lehetnek a tudománynak, hanem olyan tényekre szoritkozik csupán, amelyek teljes pozitivitással meg vannak állapítva s azokra a konkluziókra, amelyek amazokból kinálkoznak. Tény az, hogy a Mars pólusain váltakozva fehér területek tűnnek fel, és ismét elenyésznek. Ezek a fehér foltok bizonyára hómezők, mert eltűnésük alkalmával eltűnnek azok a bizonyos és sokat megtárgyalt csatornák, amelyek annyi feltevés tápláló forrásai s amelyeknek fellépése csak úgy magyarázható, hogy a hómezők elolvadásából származó tekintélyes vízmennyiség megtölti azokat, általában azt a területet, amelyet innundációs terület névvel jelöl az asztronómia. Az áradás után zöld és barna foltok válnak észrevehetőkké, amelyek egy rövid életű vegetációra engednek következtetni. Majd ismét eltűnnek a csatornák, nagyobbodik a pólusok fehérsége, a zöld és barna foltok helyett vörös területek tűnnek elő, amelyek konkluziója az a feltevés, hogy a Mars felületének nagyobb része a Szahara természetével bíró homoksivatag. Hogy a Marson élőlények volnának, e hit nem látszik eléggé igazoltnak, bár a meteorológiai viszonyok nem zárják ki a szerves életet. Az ismert s már sok sikert elért asztronómusnak rövid, de igen élvezetes előadását Polikeit Károly elnök köszönő szavai és az érdeklődő közönség őszinte tetszésnyilvánulása jutalmazta.

Harmadik ülés 1909. december hó 13-án.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző: Herczegh Kamilla
Elnök szíves szavakkal üdvözli a megjelent tagokat és vendégeket s az ülést megnyitja.

A napirend értelmében felkéri dr. Szánthó Károly tanárt kitűzött előadásának megtartására: „A Duna befagyásáról és áradásáról.“

Előadó felolvasásában a következő kérdéseket fejtegeti.

Adatok a Duna kiöntéseiről; vízmennyisége. Talajvíz, ár-hullám, vízállás. A Duna medrének keresztmetszelvevénye Dévénytől Radványig. Mellékvízeinek beömlése. A folyó külső és belső surlódása. A kanyarulatok vízfonalai. Belgrand heves, csendes

és vegyes vízjárású folyói. Hazánk az eurázsiai monszunok és a nyugati ciklonok küzdőtere.

A Duna nagyvizei; a Duna Dévény feletti medencéjének folyói, két része és csapadéka. A szél és hó viselkedése befyásnál. A jégdarabok. A jég összeropedése. A jégtorlasz. A jégre hulló eső.

A felső Duna kétféle árvize. A zajlás és befagyás hőmérsékletei a Dunán. Az úszó táblák és jégtuskók eredete. Lokhtin tapasztalata. A jég vastagsága. A jég megindulása. A ciklonok.

Hol köszönt be előbb a Dunán az olvadás? Meddig tart a jégpáncél?

A fenékjég és jégtorlaszok. A Duna nyári árvizei. Mi történnék, ha a felső Duna a nyugatmagyarországi folyókkal egyszerre áradna meg?

A Közép- és Német-tenger. A Duna és Tisza árvizeinek elütése. Az esők és zivatarok jelzése.

Az osztrák Duna és Pozsony. Nádszeg, Alsó- és Felsőnyárasd, torkolati csomónál.

Elnök az egyesület nevében Szánthó Károly előadónak köszönetét fejezte ki igen értékes és tartalmas tanulmányáért.

Több tárgy nem lévén, elnök a tagok buzgalmét a társulat előmozdítása érdekében a jövőre is kérve, a szakülést befejeztnek nyilvánítja.

II. Az orvosi szakosztály ülései 1909-ben.

Első ülés 1909. február hó 10-én.

Elnök: Dr. Mergl Ödön. Jegyző: Dr. Limbacher Rezső.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után, elnök üdvözli a szép számban megjelent tagokat s átadja a szót Dr. Dobrovits Mátyás kir. tannak, aki két tetanus-esete kapcsán említi, hogy a tetanus a téli évszakban rendszerint a lábelfagyás után fellépő gangraenához csatlakozik. Midőn ilyen beteget felvesz az osztályára, mindig megvizsgáztatja annak lábbelijét s a csizmában levő szalmát, de eddigelé sohasem tudta ezekben a tetanus kórokozóját megtalálni.

Első — gyógyult — esete nem e kategoriába tartozik, mert ennél a fertőzés nem gangraenával kapcsolatosan lépett fel, hanem lőtt sebhez csatlakozott.

A beteget, aki három héttel ezelőtt ügyetlenségből a lábába lőtt, január hó elején vették fel az osztályára kifejezett trismussal s hátgerincmerevéssel. Bár a roncsolt szövetű lőcsatornában nem tudta a tetanusbacillust megtalálni, a klinikailag biztos diagnosis miatt azonnal 200 egység tetanusantitoxint alkalmazott úgy a bőr alá, mint helybelileg. Az injectio látszólag nem hatott, a görcsök ismétlődtek, a trismus fokozódott, az opisthotonus nem csökkent, sőt a betegnél már légzési nehézségek is léptek fel. A következő napon azért ismét 100, majd a 3-dik napon ismét 100 egységet fecskendezett a bőr alá. A rákövetkező napon fulladási roham kinozta a beteget, mire az ötödik napon az izmok merevsége csökkenik s január 13-án a görcsök alábbhagynak, s az opisthotonus megszűnik. A rákövetkező napon a beteg már beszélni képes ugyan, de másnap ismét trismus lepi meg a beteget. Ezen körülmény miatt újból

antitoxint injiciál, mire a beteg láthatólag összeszedi magát s január 30-án granuláló sebcsartornával gyógyultán távozik a kórházból.

Második esetében lábelfagyás okozta gangraenával kapcsolatosan lépett fel a merevgörcs. Ez a beteg azonban, aki különben is alcoholista volt, nem volt oly szerencsés mint az előbbi. Ennél a tetanus tünetei gyors egymásutánban fejlődtek ki s dacára, hogy három napon át 3—3 injectiót kapott, mégis elpusztult.

Eseteiből levont tapasztalat alapján meg van győződve az antitoxinnal való beoltásnak úgy prophylaktikus, mint gyógyító értékéről s azért lábelfagyásnál *systematice* fogja ezentúl alkalmazni.

Dr. J á c z vár. tiszt. orvos szintén referál egy tetanus-esetről, melyben az infectió a gyermekágy kapcsán lépett fel. Bár serumot nem, csak *natr. sal.* és morfiumot alkalmazott, a beteg mégis meggyógyult. Megjegyzi, hogy a betegség alatt a hőmérsék 37.8—38 C. között ingadozott s a trismus felette sokáig állott fenn.

Dr. L a m p l áll. kórházi alorvos szintén kezelte két lövest szenvedett beteget serummal, de betegei az injectió dacára meghaltak.

Elnök megjegyzi, hogy a bakteriologikus vizsgálat ilyen esetekben csak nagy ritkán jár eredménnyel s csak állatkísérlettel lehet biztosan eldönteni, vajjon a talált bacillus valóban tetanus volt-e. Ez különben nem lényeges, mert a klinikai tünetek elégségesek a diagnosis megtételére.

Ezen érdekes felszólalások után Dr. Ö h l e r Ferenc kórh. másodorvos *Conglutinatio orificii uteri externi* címén tartja meg előadását. Előadó rámutat ezen rendellenesség ritkaságára s áttér az első eset méltatására. — 43 éves II. paránál, a kinél a víz már 20 órája elfolyt nem sikerül méhszájat találni, dacára, hogy erős szülő tevékenység áll fenn. Az alsó uterus segmentum mint egy feszülő magzathólyag domborodik a hüvelybe s rajta csak egy gombostűfejnyi bemélyedés, melyre mutatóujjal való fúró mozgást gyakorolván rögtön 2 ujjnyi méhszáj támad. A szülést magára hagyják s zavartalan szülés és gyermekágy következik. Előadó ezen

esetben egy csekély exsudatioval járó catarrhus cervicalisban véli a conglutinatio okát felfedezni. A conglutinatio létrejöttét a conceptio megelőzte, de nincs kizárva, hogy fennálló conglutinatio mellett következett be conceptio, hiszen ha conglutinált méhszáj mellett elfolyhatott a magzatvíz az ondó is bizonyára felhatolhatott. A conglutinatio részéről támasztott legyőzhetetlen szülési akadályt előadó nem magyarázhatja meg.

A második eset, amely az elsőt egy hét múlva követte, már betekintést enged az aetiologiába, a mennyiben az előző szülést súlyos gyermekágyi megbetegedés, hegeképződések a hüvelyben, követték. Ezen esetben csak tükörrel sikerül 1—2 kilógó hajszál révén méhszáját felfedezni, ezt is az ujjnak a jelzett helyre való nyomásával sikerül rögtön 2 ujjnyi méhszájra változtatni. A szülést a hüvely sarlóalakú hege akadályozza s a már inficiáltan észlelés alá kerülő szülőnőnél forcepssal kellett a szülést befejezni, melyet súlyos gyermekágyi megbetegedés követ.

Előadó a két eset kapcsán a conglutinatio orificiü uteri externit jó prognózisúnak találja. Sikeres feloldás után a szülést magára hagyni kívánja, ha csak más ok — mint a második esetben — nem teszi szükségessé a szülés mesterséges befejezését. A therapiát illetőleg az ujjal való megoldást ajánlja, kést, ollót perhorreszkál. A feloldáshoz ne csatoljuk a burok-repezstést, mert ezzel a méhszáj egyenletes, fájdalomtalan tágulásának vennők el a lehetőségét.

Ezen ritkaság számba menő szülészeti rendellenesség ismerttetése után, elnök örömének ad kifejezést, hogy a fiatalabb kartársak is részt vesznek a szakosztály tudományos munkájában s reméli, hogy az a jövőben gyakrabban fog megtörténni. Midőn még köszönetet mond az egyes felszólalóknak, az ülést bezárja.

Második ülés 1909. február 17-én.

Elnök: Dr. P á v a i - V a j n a Gábor távolléte, illetve akadályoztatása folytán Dr. M e r g l Ödön. Jegyző: Dr. H a r d t m u t h Károly.

Elnök nagy örömének ad kifejezést azon alkalomból, hogy Dr. S c h m i d Hugó főorvos a királyi tanácsossággal lett leg-

felsőbb helyen kitüntetve. Teljes szívvel örülünk mindnyájan ez alkalommal, mert a kitüntetés oly férfiút ért, a ki mint orvos, mint osztályvezető főorvos és mint ember, úgy mély tudása, fenkölt gondolkodása, nagy műveltsége, sikeres működésével és emberi jóságával, valamint nemes karakterével mindnyájunk igaz ragaszkodását, szeretetét és elismerését már régótától fogva a legnagyobb mértékben kiérdemelte és igazán bírja is. Kíván az ünnepeltnek még hosszú, boldog, sikerdús és örömteljes életet, úgy a szenvedő emberiség, mint kedves családja és valamennyink javára és örömére! (Általános éljenzés)!

1. Dr. Lippay Sándor főorvos egy érdekes szemsérülést óhajt röviden bemutatni. Az eset egy fiatal lakatossegédet illet, a ki 5 hét előtt munkaközben megsérült, midőn társai tőle vagy 3 lépésnyi távolban acélt vertek vaskalapácsokkal, mely alkalommal hirtelen sérülést érzett a bal szemén, melyet vérzés követett, és egyúttal látása is azonnal e szemén elveszett.

A sérülést követő napon a beteg a szemészeti osztályra felvétellett. Bal felső szempillája át volt lyukasztva, a corneán egy 3—4 mm. hosszú, hajszálnyi sebzés volt látható, a seb maga beszáradva, a lencse maga teljesen elszürkülve; idegen testet (valószínűség szerint) vasszilánkot a lencse homályosodása miatt tükörrel sem lehetett látni. A régebbi időben ily esetekben körülbelül elveszettnek volt mondható a sérült szem a következményes iridocyclitis és sympathikus gyulladás miatt. Mai ismereteink mellett a „syderoskopban“ birunk egy kiváló alkalmas eszközt, mely delejtűjének kilengése által mutatja az idegen test jelenlétét. Az eszköz csaknem a cornea pupjának volt odatámasztva, de azért az idegen test lokalizációja rá nézve nem szolgáltatott támpontot. Ilyenkor több eljárás áll rendelkezésünkre szemészeti segély szempontjából. Ha ugyanis sikerül szemünkkel támpontokat nyernünk: úgy sebészileg beavatkozhatunk. A mi esetünkben ez nem lévén lehetséges, a kis Hirschberg-féle mágneshez kellett folyamodnunk, mely eljárás nem mindig sikerteljes ugyan, de Hirschbergnek kimutatása szerint mégis 50—60%-nyi gyógyulási eredményt mutat. A kis mágnesnek különböző formájú végeit magába a corneális sebrésbe lehet és kell bevezetnünk; a nagy mágnesnél ellenben a beteg fejét kell először az eszközhöz közelíteni és aztán sebzést ejteni

a corneán. Így történt a mi esetünkben és a beteg a mágnes behatása alatt fájdalmat érzett és hogy valami kifelé húzódik a szeméből; csakugyan sikerült extrahálnunk a 8 mm. hosszú, $1\frac{1}{2}$ mm. széles, hajlott formájú vasszilánkot. Az eset további lefolyásáról még most nyilatkozni nem lehet, ez még ma korai volna; megemlíjtük azonban ez alkalommal azt, hogy a betegnek most még van fényérzése, de a gyuladás lefolyása még bizonytalan.

2. Dr. Zsigárdy Aladár egy épen ma felülményezés céljából nála megfordult, a törvényszéki praxisában látott esetről akar röviden beszámolni. A sérülés az illető egyénnél 1 év előtt történt, bárdával csaptak az arcára, mely csapás orrcsonttörést eredményezett, azonkívül kitünt Dr. Lippay ez esetben adott véleményéből, hogy az egyén haemophthalmust kapott. Ez utóbbi részben legalább még ma is megvan; a szemtükrü vizsgálata azonban atrophia nervi optici derített ki, fényérzése nincs, pupilla kissé renyhe. A bulbuson magán sérülés nem volt látható.

3. Dr. Aich Nándor megtartja előre hirdetett előadását „Casuistica az emésztő csatorna ideges bántalmái“ köréből.

Előadó 4 esetet közöl, melyek az emésztési csatorna ideges betegségei közé tartoznak, de tünetileg nagyon hasonlitanak anatómikus elváltozásokon alapuló komoly bajokhoz. A mennyiben ily ideges bajokat nem mindenkor ismertek fel és jelenleg is akadnak, kik tagadják röviden vázolja az abbéli nézetváltozásokat az utolsó században és érinti az ideges bántalmak létezésének kérdését. Klinikai tapasztalatok és physiologiai kísérletek — különösen Pawloco kísérletei — bizonyítják az idegrendszer befolyását a gyomor és bél működésére, természetes, hogy rendestől eltérő idegrendszer a rendestől valamely irányban eltérő működést fog létesíteni. Minthogy az emésztési traktus össz-működése több componensből áll (motiliás, sensibilitás secretio, circulatio, felszívó képesség) a szerint, hogy csak egy functiót ér-e a zavar vagy többet egyszerre, egyszerűbb vagy complicitább tünetcsoportok létesülnek, melyek organ. betegségekhez nagyon hasonlíthatnak. A differential diagnosis nem mindig könnyű, némelykor lehetetlen — fontos azonban megállapítása a prognosis és therapia szempontjából. — Az esetek a következők:

1. Pseudoappendicitis hysterica. — 28 éves férfi, ki már több év óta hyst. tüneteket mutat hirtelen megbetegszik óriási meteorizmussal, intensiv vakbél-táji fájdalommal és lázzal; e mellett kimutatható inreflexek fokozottsága, garatreflex hiánya, anaesth. zonák.

Ily óriási meteorizmus appendicitisnél nem igen fordul elő, de neurosisoknál (Hysteria) bélparesis és levegőnyelés folytán gyakran. A legnagyobb fájdalom nem egészen a Mac Burney pontnak felel meg mint inkább az ú. n. iliacalis pontnak (a hyst. fájdalompontok egyike). Tekintettel ezekre valamint a hysteriára való anamnesisre és tünetekre a diagnosis a Pseudoappendicitis hyst. értelmében megállapítható. A láz mint reflex útján létrejött hyst. láz magyarázható. A lefolyás e felfogást igazolta. Langyos pakkolások, Validol- és bromkezelés alatt harmadnapra a has teljesen lelohadt, fájdalmak szüntek, láz elmúlt; izzadmány v. proc. vermiformis vastagodása absolute nem tapintható.

A literatúrában több ily hasonló eset van közölve (Kuttner, Urban, Zweig) néhány műtét alá is került (Bruns klinikán) amikor még görcsövíleg is teljesen ép féregnyujtványt találtak.

2. Ileus nervosus. Súlyos Hysterika a legváltozatosabb tünetekkel (kedélyhangulatbeli eltérések, görcsök, hűdések, kontrakturák, láz stb.) hirtelen bélsárhányással betegszik meg. Nagy, egészen egyenletes, ballonszerű meteorismus, bélkacsmerevedés nem észlelhető, a hányással nem csak folyékony bélsár, hanem egyes darabok is kerülnek elő. — Ileus mechanikus az obturativ tünetei hiányában kizárható. A dynamikus (paralytikus) ileus okai lehetnek: Peritonitis, gyulladásos bajok, sérülések operációk a peritoneum közelében, nagyfokú coprostitis és súlyos Hysteria. Minthogy az elsőknél felsoroltak nem forogtak fenn a diagnosis hysterias ileus, mely mellett még szólanak a hysteriás tünetek és a hányadékban talált egyes bélsárdarabok, a mi csakis nervosus ileusnál fordul elő.

A meteorismus bélparesisben és levegőnyelésben; a bélsárhányás hibás beidegzés folytán létrejött retroperistaltikában leli magyarázatát. A therapia az alapbántalom ellen irányul: Hydropath. módszerek. Bróm.

Az ileus nerv. esetek igen ritkák. Fuzio (olasz szerző)

egyről számol be, Cherchewsky szintén egyről Parkes Weber kettőt közöl.

3. Bélspasmus után fellépett székrekedés, mely a tünetek különös csoportosítása folytán bélcarcinomára engedett következtetni.

36 éves kifejezett neurastenikus férfi. Néhány hónap óta székrekedés, az utolsó hetekben annyira, hogy csak hashajtóra van némi, ki nem elégitő eredmény. A beteg rosszul táplált halavány bőrszinű. A colon desc. üres, mint kemény köteg tapintható. A colon transvers. tele bélsárral. Fokozott peristaltika, látható bélkontúrok, kolikás fájdalmak. A székletét szalagszerű lapos kisebb darabokban, vagy vékony hengerkékben mutatkozik, színe világos agyagszürke. Étkezés után rögtön gyomorfájdalom. Léptáji fájdalmak.

Előadó a tüneteket egyenkint analysálja s azon meggyőződéshez jut, hogy ezek alapján épügy Carc. flex. lien. mint ideges bélspasmust lehet felvenni; egy tünet sincsen, melynek alapján feltétlenül biztosan kizárólagosan egyet a két betegség közül lehetne kórismézni.

Negativ tumorlelet nem döntő, mert béltumorok nem mindig tapinthatók, csak az esetek 40%-ban. Kachexia hiánya sem bizonyító, mert épen béltumoroknál rendszeren nagyon későn szokott jelentkezni.

Csak egy idei megfigyelés dönthette végkép a diagnosit. Ez idő alatt a bélspasmus ellen irányított therapia — esténkinti langyos olajbeöntések térdkönyökhelyzetben, 28° fürdők és pakkolások, vegyes diéta a gyomorbélizgató élelmi és élvezeti cikkek elkerülésével, testi és szellemi nyugalom, — eredménnyel volt amennyiben a bélspasmus engedett, szék rendes lett (beöntések nélkül is) a beteg testileg gyarapodni kezdett és most kb. $\frac{5}{4}$ év mulva is panaszmentes.

4. Ectasia ventric. intermittens esete.

A beteg szintén kifejezett neurasthenikus; hosszabb idő óta kislefokú gyomoratoníában szenved.

Időnkint, különösen kedélyizgalmak után a gyomor felpuffadt görcsös fájdalmak közt, étvágy rossz, fokozott szomjusági érzés, hányinger, székrekedés, mely állapot néhány héttől néhány hónapig tart, mire többé-kevésbé hosszú panaszmentes

idő következik, míg valamely izgalom után ismét hasonló attaque lép fel. Ilyenkor a gyomortáj elődomborodott, érzékeny, a gyomor alsó határa mélyebben áll, pylorustáj nagyon fájdalmas, loccsanás reggel éh gyomornál is.

Differentialdiagnostice tekintetbe jön a pylorustáji ulcus. Ennél azonban az esetleges ingadozások nem több hetes vagy hónapos intervallokban jelentkeznek, inkább a mindennapi emésztéshez és diätibákhoz vannak kötve. Ulcusterapia eredménytelennek is bizonyult.

Organikus pylorusszűkületnél a tünetek sokkal állandóbbak s ingadozások, ha előfordulnak a hypertroph. gyomorizomzat compensatiójával magyarázhatók, mely magyarázat a jelen esetben fennálló atonia ventriculi folytán nem alkalmazható.

Atonia ventric. szintén vezethet ectasiahoz, de lasabban, nem oly átlagokban, ezekhez szükséges még időnkint fellépő vagy fokozódó hypersecretio és hyperaesthesia, melyek egyetemben neurasth. egyénnél fennálló fokozott reflexingerlékenység folytán pylorusgörcsöt létesítenek. Ezen görcs ectasiat von maga után, mely a görcs megszűntével visszafejlődik.

A therapia roboraló, félfürdők, langyos fürdők, belsőleg atropin. Emmydrin. Na. citr.

Ilyen esetekre már Kusmaul 1869-ben terelte a figyelmet. Később Oser (1889) jelenleg különösen a franciák foglalkoznak vele.

Carle és Fautim 86 operált ectasia ventr. intermitt. között 9 esetben nem találtak org. szűkületet.

Elnök köszönetet mond az előadó uraknak érdekes és tanulságos felszólásaikért és az ülést berekeszti.

Harmadik ülés 1909. március hó 24-én.

Elnök: a távollevő 2 elnök helyett: Dr. Pantocsek József kórh. igazgató. Jegyző: a távollevő dr. Limbacher helyett: Dr. Hardtmuth.

T á r g y:

Dr. Komáromi Sándor kir. tanácsos, karlsbadi fürdőorvos megtartja előre hirdetett előadását: „A köszvényes diathesis pathogenesisének és diaetoterapiájának jelen állásáról“.

A kérdés minden oldalát behatóan felölelő és a legujabb theoriákat magában foglaló szakszerű és tudományos előadás általános tetszést aratott. Elnök meleg és hálás köszönetet mond előadó Úrnak ismételt szives megjelenéseért. Az előadás egész terjedelmében a szaklapokban fog közöltetni.

Negyedik ülés 1909. december hó 15-én.

Elnök: Dr. Pávai-Vajna Gábor kir. tan. Jegyző: Dr. Limbacher Rezső.

Elnök megnyitván az ülést, üdvözli a gyéren megjelent tagokat s jelenti, hogy tagjaink közül egy kiváló kollega dr. Stein Lipót tb. vármegyei főorvos megszűnt élni. Az elhunyt pályafutása egyike volt a legszebbeknek. Megmutatta, hogy milyennek kell lennie az igazi gyakorló orvosnak. Sok jót cselekedett s nemes szívével fogva is nagy hírnévnek örvendett. Kellemes, tisztességtudó, humánus s alaposan képzett kollegát vesztettünk benne. Épen azért kegyeletes kötelességének tartja, hogy elhunytá felett mint elnök a szokott módon részvétét kifejezze s indítványozza, hogy az ő kiváló működését jegyzőkönyvünkben megörökítsük s hogy részvétünket a szokott formában az özvegy előtt is kifejezzük. (Egyhangulag elfogadtatik.)

Ezután örömmel tudatja a tagokkal, hogy két kiváló pozsonyi kartárs, névszerint dr. Velits Dezső s dr. Vámosy István királyi kitüntetésben részesültek. Az előbbi a nőgyógyászat terén mint operateur nagy hírnévnek örvend és a pozsonyi bábaképezdét a kor követelményeinek megfelelő színvonalra emelte s irodalmi munkálkodásával a külföldön is ismert nevet vivott ki magának. Az utóbbi kitüntetése előtt is kalapot emel. Dr. Vámosy értékes ember, aki irodalmi működése révén szintén fényes nevet küzdött ki magának. Orvostörténelmi tanulmányát, mely szerinte valóságos gyöngye az orvosi irodalomnak, az akadémia javaslatára Pozsony város adta ki. Örömet és elismerését fejezi ki, erőt és kitartást kíván további működéséhez, mert sic itur ad astra.

Ezek után dr. Tauscher Béla kir. tan. nyug. városi tisztii főorvost meleg szavakkal üdvözli születésének 70-ik év-

fordulója alkalmából. Működését és személyét mintaképpül állítja oda a fiatalabb generációnak.

Dr. Tauscher köszönete után dr. Dobrovits Mátyás kir. tan. kórházi főorvos a „Lépfene serumkezelése“ című előadását tartotta meg, melyben a lépfeneellenes Detre-féle serummal való e téren úttörő kísérleteiről számol be. Ezen rendkívül értékes előadás egész terjedelemben a Gyógyászatban jelent meg.

Sűrű tapssal fogadott előadás után elnök köszönetet mond előadónak, amihez a fiatalabb kartársak nevében dr. Rosenthal is a legnagyobb elismeréssel csatlakozik. Ezután dr. Schischa másodorvos felolvassa dr. Klein Ödön II. orvosnak a Novojodinról szóló tanulmányát, melyben kísérletei alapján ezen készítményt mint a jodoform kitűnő pótszert ismerteti s gyógyeredményei alapján a legmelegebben ajánlja.

Elnök köszönetet mond az előadónak s örömét fejezi ki afelett, hogy a fiatalabb kartársak is kilépnek a porondra. Miután övék a jövő, kívánatos volna, ha minél gyakrabban vennének részt a munkában. Sajnálattal konstatálja továbbá azt is, hogy ez évi működésünknek eredménye nem igen volt, mert nem kísértük elég figyelemmel a munkálkodókat. Mi is decadentiában vagyunk s bizonyos klikkek alakultak itt is, mert bizonyos kollegák mindig hiányzanak üléseinken. Az üléseket szaporítani kellene, iparkodni, hogyha nem is állhatunk elő valami ujjal, legalább casuistikus esetekkel egymás tudását gyarapítani. Régebben szerettük, ma kerüljük egymást s azért ismételten hangoztatja az összetartást, mert ennek lazításával csak jobban csökkenthetjük a rendünk iránti tiszteletet. B. U. kívánva az ülést berekeszti.

Darwin Károly emlékezete.

Egyesületünk Darwin Károly születésének századik évfordulója alkalmából a városháza nagytermében egy ünnepi diszülést tartott, melyről a Nyugatm. Híradó a következőben számol be:

A nagynevű természetbuvár születésének százados évfordulóját vasárnap délelőtt ünnepelte meg városunk. A városháza nagytermében 11 órakor nagyszámu és választékos közönség gyült egybe, melynek soraiban főleg a hölgyvilág és a tanuló ifjuság volt igen szép számmal képviselve. Az ünnep a Pozsonyi Orvos- és Természettudományi Egyesület diszülése volt, melyen dr. Pantocsek József az állami kórház igazgatója elnökölt. Mellette az elnöki emelvényen dr. Dobrovits Mátyás kir. tan., áll. kórházi főorvos és Bittera Károly főreáliskolai tanár, mint az egyesülettől felkért előadók, dr. Fischer Jakab főorvos, egyesületi titkár, Polikeit Károly és Bäumler J. András, a természettudományi szakosztály elnökei és Szép Rezső liceumi tanár foglaltak helyet.

Dr. Pantocsek József egyesületi elnök a diszülést következő érdekes beszéddel nyitotta meg:

„A mai napon kötelességemmé vált, hogy egy pár rövid szóval megemlékezzek Charles Darwinról, a mult század egyik legnépszerűbb természetbuváráról, kinek születése századik évfordulóját e hó 12-én az egész föld kerektségén megünnepelték.

Darwin kivált „A fajok eredete“ című munkájával valóságos forradalmat idézett elő tanaival, melyeket a nagyközönséggel is megértetett, nemcsak számos követőre talált, kik közül legbuzgóbb apostolát Heckel Ernőt kell emlitenem, — ki 75-ik születésévét e hó 16-án fogja betölteni, — de bizony számos ellenesre is, kik a modernizmust nem türve, Darwin tanait a leghevesebben megtámadták.

De ellenesei Darwin tanainak becsét nem csökkenthetik, mert tudományos eredményeinek igazságát, a nagyközönség mihamarabb magáévá tette s azokat a kertészetben és a gazdaságban alkalmazva a termőnövények és házi állatoknak keresztezés által való nemesítése révén gazdasági terményeinek értékét fokozatosan emelték.

Tagadhatatlan azonban, hogy a fajok fejlődési képességét már a Darwin előtti természetbuvárok felismerték. Linné is *Systema naturae* című művében, mint első, nemcsak hogy bastardokat, válfajokat és fajokat különböztetett meg, de ezeket nemekbe, a nemeket osztályokba, az osztályokat pedig országokba osztotta be. Az embert is az állatok közé, a homo nembe sorolta „*Homo sapiens diurnus*“ faj névvel, utána pedig, mint a homo nem második fajtát a csimpánzot, „*Homo Troglodytes nocturnus*“ név alatt említi. Így Linné csak azon tapasztalat alapján cselekedhetett, hogy ő is felismerte a faji fejlődésnek és származtatásnak valóságát.

Ha a fajok származtatását és tovafejlődését tagadnunk nem lehet, úgy viszont el kell, hogy ismerjük egyes fajoknak állhatosságát, változatlanságát. Ilyen állhatatos fajok az endemikus fajok, pl. a *Nymphaea thermalis* a Püspökfürdő melletti Pece patakából, vagy a *Kitribelia vitifolia* Szerémből.

Ilyen feltűnő, a harmadkorból reánk származó, tehát ma is élő relicták leginkább kimutathatók az egysejtű véglényekhez a protophytákhoz sorolt kovamoszatok vagy Bacilláriák között. Így pl. a tengerben élő *Auliscus* nemből mai napig 77 fajt ismerünk. Ezek közül kihalt 53 faj, élő 37. Az élők közül a harmadkorból reánk maradt, vagyis a harmadkori rétegekben, mint fossil ásatag kimutatható 13, tehát az összes ismert 77 *Auliscus* fajnak 17 százaléka.

Ezen nagy százaléki szám tehát világosan bizonyítja, hogy léteznek fajok, melyek a faj eredeti jellegét millió éven át mai napig megtartják.

Távol állok attól, hogy ezen kitéréssel a halhatatlan Darwin érdemein csorbát szándékoznék ejteni, hanem igenis kívánom, akadjon minél több hasonló nagy szellemű utódja, ki a természettudományoknak annyit adjon, mint Darwin!“ (Éljen).

Az elnöki megnyitót Bittera Károlynak, a pozsonyi

áll. főreáliskola tanárának formailag és tartalmilag egyaránt szép emlékbeszéde követte, melynek bevezetésében az előadó Darwin sokoldalú munkásságára utalt. Majd áttért Darwin életrajzára s közben kronológikus sorrendben említette föl legnevezetesebb alapvető műveit. — Ezután röviden összefoglalta Darwin működésének főbb vonásait, megemlékezett a létért való küzdelemről, a célszerűség és alkalmazkodás elvéről, a nemi kiválasztásról, sympaticus színről, hang és alakutánzásról, átöröklésről, atavizmusról, a csonkaszervekről és kövületekről a leszármazási elmélet szolgálatában. Vázolta Darwin határát a természettudományra, közgazdasági életünkre s a teológiai fölfogásra, befejezésül pedig a természettudományok jövőjére utalt s általában méltatta Darwin működését. A tesszéssel fogadott emlékbeszédet Bittera tanár kellemes előadói képessége még élvezetesebbé tette.

Darwin Károlynak orvosi szempontból való méltatása dr. Dobrovits Mátyás kir. tan., főorvosnak jutott, aki e feladatának egy tudományos nivón álló s a közönség körében mégis mindvégig feszült érdeklődést keltő értekezés felolvasásával tett eleget. A felolvasó személye és a tárgy egyaránt kívánatosá teszik, hogy az értekezéssel ne kivonat alakjában ismertessük meg olvasóinkat s így ez alkalommal csak annak bejelentésére szorítkozunk, hogy állami kórházunk jeles primáriuszának felolvasását legközelebb egész terjedelmében közöljük.

Dr. Pantocsek József elnök déli fél 1 óra után rekesztette be a diszgyűlést.

Bittera Károly és Dobrovits Mátyás előadásai e füzetben egész terjedelmükben közöltetnek.

A pozsonyi orvos-természettudományi egyesület 1910.
október hó 31-én esti 6 órakor tartott közgyűlésének
jegyzőkönyve.

1. Elnök az ülést a következő beszéddel nyitja meg.

Tisztelt közgyűlés!

Utolsó közgyűlésünk óta, örömmel jelenthetem, hogy a közoktatásügyi miniszter meggyőződve egyletünk áldásos működéséről a hazai természettudományi ismeretek terjesztése körül, egyletünket évenkénti anyagi támogatásban részesíti.

Ezen nemes tettel a Miniszter egyletünk beléletén is valóban nagyot lendített, mert most módunkban áll, nemcsak hogy muzeumunkat fejleszhessük, de vidékünk kutatását is behatóbban művelhessük, évkönyvünket is terjedelmére gyarapíthassuk.

A két év alatti tudományos előrehaladás, mely az orvosi-tudomány, a chemia, a physika és a technika terén tapasztalható, egyletünkre is csak nagy befolyással lehetett, mert tagjainkat is arra készítette, hogy például a fotografia terén, az oly nagy lendületet előidézett Lumierék által felfedezett természetes színekben való fotografálással is kísérletezzünk, és a színes képnek papírra való másolásán is fáradozzunk. Hogy tanulmányozzuk az actualissá vált, a levegőnél súlyosabb testnek a levegőben való repülésének módozatait, hogy megismerkedjünk az utóbb felfedezett nemes gázokkal, a Meon, Argon, Krypton és Xenonnal. Hogy ismereteinket szélesebbítsük a földfémek tömeges előállítására nézve. Hogy kutassunk hazánkban a mezőgazdaságra oly fontos káli sók telepei után. Az electrotechnika terén ne elégedjünk meg az Edison által feltalált könnyűnek mondott accumulatorral, és hogy létesítsük a valóban könnyű és erős galvanelemet.

Az orvosi tudománynak a biochemia és pathologiaichemia terén szintén mesés az előhaladása. Tapasztaljuk ezt a jóknak bevált chemiai uton előállított új gyógyszerekkel és az új serumokkal, mely új szerek mind az emberi élet a legvégső határáig való biztosítását célozzák.

Most folynak például a syphilis elleni kísérletezések az Ehrlich Hatta-féle szerrel, mely új szer hatásáról Dobrovits főorvos úr rövid időn belül, ahogy több százra menő kísérletezéseit befejezésre juttatja, egyletünk orvosi szakosztályában fog beszámolni.

Egyletünk titkára, muzeumunk őre, könyvtárnokunk és pénztárnokunk jelentései egyletünk működésének teljes képét fogják nyújtani.

Sajnos, egyletünket is nem csupán örvendetes momentumok de veszteségek is érték, mert disztagjaink sorából a kérlelhetlen halál — Boeckh Jánost a híres geologust, — Chyzer Cornelt hazánk közegészségügyének kiváló reformatorját és Than Károlyt a híres vegyészünket — kiragadta. Ezeknek emlékét külön is méltatjuk.

Rendes tagjaink közül meghaltak: Szalay Ödön, Papanek János és dr. Michaelis Béla. Áldott legyen emlékük.

Végül kívánom, hogy neves egyletünk számos új tevékeny taggal és erővel szaporodjék a hazai tudomány javára.

2. Titkár felolvassa a következő ielentését.

Tisztelt közgyűlés!

Két év mult el a legutolsó közgyűlésünk óta és így jelentésemben is 2 évről az 1908. és 1909. évről kell beszámolnom. Nehezemre esik ez első sorban azért mivel a halál kiméretlen módon aratott soraink között. 1908-ban veszítettük el tudvalevőleg Dr. Kanka Károlyt egyesületünk utolsó és báró Plener Ignátzot, egyesületünk volt lelgelső elnökét. Mindkettőnek érdemeit méltatták nálamnál hivatottabbak. Ugyancsak a halál ragadta ki körünkből Stromszky Emil tagtársat. Bővebb avatása volt a halálnak tiszteletbeli tagjaink körében, akik körül első sorban tiszteletbeli elnökünkről grf. Pálffy János ő Nagyméltóságáról kell megemlékeznünk. Kivüle Boeckh Jánost

Dr. Chyzer Kornélt és Than Károlyt vesztettük el. Róluk a mai ülés folyamán fogunk még részletesebben megemlékezni, gyászunk jeléül most csak üléseinkről fogunk felemelkedni. (Megtörténik.)

Áttérve már most egyesületünknek 1908-ban és 1909-ben kifejtett működésére mindenek előtt kiemelem, hogy a választmány majdnem havonta tartott üléseket, amelyekben a folyó ügyeket végezte. Minthogy Bokor Dezső gyógyszerész úr, egyesületünknek volt pénztárosa időközben városunkból elköltözködött választmányunk felkérésére Dr. Heim Oszkár gyógyszerész úr volt szíves ideiglenesen a pénztáros teendőit elvállalni. Az igazgató választmány nevében indítványozzuk, hogy a közgyűlés egyrészt Bokor Dezső úrnak köszönetet szavazzon, másrészt Dr. Heim Oszkár urat a jövő évben tartandó tisztujjításig pénztárosnak válassza meg. (Az indítvány egyhangulag elfogadtatik). Ami a tudományos működést illeti úgy az elmúlt 1908. évben a természettudományi szakosztály 4 ülést az orvosi szakosztály 5 ülést tartott. A természettudományi szakosztályon Polikeit Károly, Feigler Ferenc, Seidl Sándor és Schwicker Alfréd voltak az előadók, míg az orvosi szakosztályon Dr. Kováts Lajos, Dr. Schmid Hugó, Dr. Komáromi Sándor, Dr. Loránd Arnold, Dr. Reisz Fülöp és Dr. Fischer Jakab szerepeltek az előadó asztalon.

Az 1909. évben a természettudományi szakosztály 3 ülést tartott, melyeken Krziz Ágoston, Seidl Sándor és Szántó Károly voltak az előadók, míg az orvosi szakosztálynak 4 ülése volt, amelyeken Dr. Dobrovits Mátyás, Dr. Öhler György, Dr. Lippay Sándor, Dr. Aich Nándor, Dr. Klein Arthur és Dr. Schmid Hugó szerepeltek előadókként. Ezen felül különösen ki kell emelnem az 1909. február 14-én a városháza nagy termében lefolyt fényes ünnepélyt, melyet Darwin születésének századik évfordulóján a városháza nagytermében tartottak meg és Dr. Pantocsek József, Dr. Dobrovits Mátyás és Bittera Károly méltatták ékes szavakban Darwin emlékezetét. Azt hiszem, hogy csak kötelességnek tesszünk eleget, ha az összes előadóknak buzgó fáradságukért köszönetet szavazunk.

Meg kell még emlékeznem egy a múlt esztendőben tett kísérletről, mely abból állt, hogy havonta 2 estén át a természet-

tudományok iránt érdeklődők az egyesület helyiségében fesz-telen összejöveteleket tartanak, amely azonban az érdeklődők hiánya folytán kellő sikert felmutatni nem tudott. Óhajtandó volna, hogy a kísérlet nagyobb érdeklődés mellett ismételtessék.

De egyesületünk működése nem merült ki ezen ülésekkel. Időközben közleményeinknek 28. és 29. kötete hagyta el a sajtót sőt mint örömmel jelenthetjük már a 30. kötet is sajtó alatt van.

Egyesületünknek eme serény működése méltányolva lesz az által, hogy minden évben szaporodik azoknak a hazai és külföldi tudományos testületek száma kik velünk csereviszonyba óhajtanak lépni és méltánylásra talál főleg a könyvtárak és múzeumok országos főfelügyelőségénél, amelynek köszönhetjük, hogy egyesületünk múzeuma évről-évre anyagi támogatásban részesül részint 500 korona pénzsegély által, részint pedig az által, hogy a főfelügyelőség évente könyv vagy tárgyak ajándékozása által gyarapítja gyűjteményeinket. Azon felül pedig a nemzeti múzeumban kurzusokat tartat, melyekre múzeumunk vezetőit meghivta és őket anyagi segélyben is részesítette. Hálás köszönettel tartozunk a Főfelügyelőségnek irántunk tanusított jóindulata iránt, melyet továbbra is csak úgy fogunk kiérdemelni, ha egyesületünk felvirágzása érdekében megfeszített erővel dolgozunk.

Végül még egy fontos ténykörülményről kell jelentést tennünk. Gróf Pálffy János ő Nagyméltóságának halálával, végrendelete értelmében megszűnt az a kedvezmény, melyben egyesületünk néhai jóakarójától részesült, hogy tudniillik ebben a házban teljesen ingyen lakást élvezünk. Annak a veszélynek voltunk tehát kitéve, hogy hajléktalanokká válunk minthogy anyagi viszonyaink egy helyiség kibérlését meg nem engedhették volna. De a nagynevű mágnás méltó örökösei a hagyaték rendezésével megbizott Koderle Emil és Dr. Somlyay Kálmán urak közbenjárására megengedték, hogy egyesületünk továbbra is a lakásnak bérmentes élvezetében maradjon.

Kérem jelentésemet szives tudomásul venni.

Tudomásul szolgál a jelentésben foglalt indítványok elfogadtatnak.

3. Pénztáros felolvasa a következő pénztári jelentését.

Pénztári jelentés.

Az egyesület vagyona 1909. december 31-én állott.

2000 korona Dr. Ortvy alapítványból (a város kezelésében)

1000 Reiner alapítványból

300 Dégen Árpád alapítványából

200 „ Mednyánszky alapítványából és

1300 korona 16 fillér pénztári maradványból össz. tehát
4800 kor. és 16 fillérből.

Előirányzat 1911. évre:

Bevétel:	K. fl.	Kiadás:	K. fl.
Pénztári maradvány	1300.16	Személyi kiadások	250.—
Tagdíjak	800.—	Irodai kiadások	120.—
I. takarékpénztár adó- mánya	200.—	Múzeumi kiadások	640.—
A múzeum állami se- gélye	600.—	Fűtés világítás	100.—
Kamatok	120.—	Közlemények kiadása	800.—
		Rendkívüli kiadások	120.—
		Marad egyenleg	990.16
	<u>Összesen 3020.16</u>		<u>Összesen 3020.16</u>

Jóváhagyólag tudomásul vétetik, az előirányzat elfogadtatik.

4. Könyvtáros felolvasa a következő jelentését.

Tisztelt közgyűlés!

Egyesületünk könyvtárának gyarapodásáról és jelenlegi állásáról a következőket van szerencsém jelenteni:

Könyvtárunk utolsó jelentésem óta úgy ajándék, mint csere útján gyarapodott.

Glatz dr. úr özvegye 12 művet 15 kötetel, Kropil dr. úr 2 művet 22 kötetel és a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége 10 művet 24 kötetel és 22 térképpel adományozott könyvtárunknak.

Ezenkívül a velünk csereviszonyban álló tudományos intézetek és társulatok 32 művel összesen 370 kötetel és 3 térképpel gyarapították könyvtárunkat.

Az összes gyarapodás tehát 56 mű, 431 kötet és 25 térkép.

Ülési jegyzőkönyvek.

A 431 kötet közt van:

Magyar	70
Német	230
Angol	30
Dán, holland	25
Svéd, norvég	31
Francia	13
Olasz	13
Spanyol	1
Portugál	1
Orosz	4
Lengyel	5
Tót	5
Finn	3
Összeg:	431

A tudományos intézetektől és társulatoktól beérkezett 370 kötet országok szerint a következőképen oszlik meg:

Magyarország	56
Ausztria	50
Német birodalom	121
Svájc	19
Olaszország	13
Franciaország	1
Belgium	7
Hollandia	18
Dánia	4
Svédország	34
Norvégia	1
Orosz- és Finnország	14
Anglia	7
Északamerikai egyes. áll.	20
Brazília	1
Uruguay	1
Jáva sziget	3
Összeg:	370

Könyvtárunk állása szakcsoportok szerint a következő:

I. Orvostudomány

758 mű 1544 kötet gyarapodás 23 kötet

II. Álattan

107 mű 773 kötet gyarapodás 3 kötet

III. Növénytan

188 mű 278 kötet gyarapodás 1 kötet

IV. Ásvány- és földtan

119 mű 157 kötet gyarapodás 3 kötet

V. Vegytan

51 mű 119 kötet gyarapodás —

VI. Természettan

102 mű 138 kötet gyarapodás 9 kötet

VII. Földrajz, útleírás, fürdők

185 mű 236 kötet gyarapodás 3 kötet

VIII. Gazdaság és erdészet

157 mű 277 kötet gyarapodás —

IX. Vegyesek

332 mű 699 kötet gyarapodás 14 kötet

X. Folyóiratok, évkönyvek

789 mű 7685 kötet gyarapodás 370 kötet

Kettős példányok 534 kötet gyarapodás 5 kötet

XI. Térképek

79 lap gyarapodás 25 lap

Összeg: 2788 mű 11840 kötet gyarapodás 431 kötet

Könyvtárunk tehát az 1909. év végén összesen 2788 művet, 11.840 kötetet és 79 drb. térképet számlált.

Kérem a tisztelt közgyűlést ezen jelentésemet tudomásul venni.

Tudomásul szolgál.

5. Múzeumőr felolvassa a következő jelentését.

Igen tisztelt közgyűlés!

Ami az egyesületnek kezelésem alatt álló természettajzi gyűjteményét illeti, kérem, kegyeskedjenek a következő jelentést tudomásul venni.

A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége útján a magas kormány részéről 400 kor. államsegélyt kaptunk.

Ezen összeg egy részét arra fordítottam, hogy a pozs. kir. kath. főgimnáziumtól 15 üvegszekrényt vettem 150 K árán; ezen kiadáshoz hozzászámítandó a szállítási és elhelyezési költség. Továbbá vettem szerszámokat, benzint, naphtalint, terpentint stb. A rovargyűjtemény rendezéséhez megvettem a *Catalogus coleopterorum* című művet, a gyűjtemény gyarapítására pedig vettem: 55 drb. ásványt (Oroszországból) és egy bivalykoponyát. Ajándék útján a következő tárgyakkal gyarapodott gyűjteményünk: 1 drb. hamvas varjú és 1 drb. mókus (Wappenstein ajándéka), 1 pár halácska (Schubert István), 1 drb. vörösbecy (Mergl Károly), 1 drb. fenyves és 1 drb. fekete rigó (Langer Sándor), 1 drb. fenyves rigó (egy tanuló), 1 drb. vízi tyúk (Appafi), 3 drb. lótosz virággumó és 1 drb. bazalt a badacsonyi bazaltbányából (Feigler Ferenc), egy kőgolyó, melyet a vásárcsarnok alapzata ásása alkalmával a volt városi árokból kiástak (Vidra József) és egy fénykép, mely a városárok földrétegeit tünteti fel (Batka János vár. levéltáros). — Az ajándékba kapott állatok, melyeket Langer Sándor muzeumi segédőr szakértelemmel preparált, kizárólag Pozsony vidékéről valók.

Május havában Dr. Horváth Géza' nemzeti múzeumi igazgató úr tüntette ki a helyi múzeumot becses látogatásával. — Október hó 10-én egyesületünk képviselőjében részt vettem a Szombathelyen ujonnan épült múzeum megnyitási ünnepélyén.

Gyűjteményünk állománya az 1908. év végén 24303 drb. volt.

A gyűjtemény ingyenes megtekintésre május hó 1-től október hó végéig volt nyitva; ezen idő alatt 3479 személy látogatta meg a múzeumot.

Természetrajz-gyűjteményeink 1909. évi gyarapodásáról a következőket jelenthetem.

Első sorban fel kell említenem, hogy ezen évben a magas kormány részéről nem 400 hanem 500 kor. államsegélyt kaptunk részint berendezési, részint gyarapítási célokra. A kapott összeget következőkép értékesíttem.

114 koronán a nemzeti múzeumtól 24 drb. Feldmann-féle állati praeparatumot vettem. A kézikönyvtár gyarapítására a következő műveket vettem meg: *Die Flora von Deutschland*, Madarász: *Magyarország madarai*; *Die Augen der Vögel*, Martius:

Taxidermie és Bick geológiájának legújabb kiadása. Vettem továbbá 8000 drb. karlsbadi rovartűt stb. 30 koronát a term. tud. társulatnak küldtem be tagsági díj gyanánt.

Adakozás útján a következő tárgyakkal gyarapodott gyűjteményünk: 1 drb. fekete rigó fehér foltokkal (egy tanuló ajándéka), 3 drb. füles denevér, 1 drb. túskegomba, 1 drb. tarka kőszén, 1 drb. parti futó, 2 drb. halácska (Tonecsek pékmester ajándéka), 2 drb. teknősbéka-tojás (Kugler iskola-szolga). Vétel: egy vizityúk kitömve, Laubner Károly dinamitgy. igazg. tanítótól.

Továbbá jelentem, hogy az Erdélyi nemzeti múzeum Kolozsvárott azon kérelemmel fordult hozzám, hogy gyűjteményünkből a Carex-féle növényeket küldjem át tanulmányozás végett.

A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége kegyes közbenjárására október havában, államköltségen négy hétig a nemzeti múzeum állat- és ásványtári szakosztályát tanulmányoztam, melyért e helyen is hálás köszönetemet fejezem ki. Ő Méltósága Fraknói Vilmos püspök és országos főfelügyelő úr igen szívélyesen fogadott és a legnagyobb előzenységgel ígérte meg, hogy a pozsonyi múzeum ügyét a tőle telhető támogatásban fogja részesíteni. Az év folyamán Dr. Krenner és Dr. Horváth Géza nemzeti múzeumi igazgató urak látogatták gyűjteményünket. Az 1909. év végén volt a múzeumban 24536 drb. A nyitási napokon május hó 1-jétől október hó végéig 3563 személy látogatta meg a múzeumot.

6. Dr. Pantocsek József felolvassa Chyzer Kornél és Boeckh Jánosról szóló emlékbeszédeit.

Az egyesület meghatva hallgatja az emlékbeszédeket és titkár javaslatára azokat a közleményeinkben kinyomatja.*)

7. Dr. Schwicker Alfréd felolvassa Than Károly feletti emlékbeszédét.

Az egyesület meghatva hallgatja az emlékbeszédet és titkár javaslatára a közleményekben való kinyomatását határozza el.*)

8. Más tárgy nem lévén elnök az ülést berekeszti.

---

*) Az emlékbeszédek jelen közleményeinkben megjelentek.

A természettudományi szakosztály ülései 1910-ben.

Első ülés 1910. évi február hó 21-én.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző: Herczegh Kamilla.

Polikeit Károly elnök üdvözli a jelenlevőket s a napi-rend értelmében felkéri Krziz Ágoston ny. cs. és kir. századost, jelzett előadásának megtartására „Az üstökösökről.“

Előadásának lényegét a következőkben ismertetjük.

Az üstökösöktől való rettegés még pár száz évvel előbb is hatalmában tartotta Európa legműveltebb népeit.

Newton volt az, aki anyagi természetüket, kozmikai eredetüket megismertette és kimutatta, hogy az üstökösök is ugyanazoknak a törvényeknek hódolnak, melyeknek minden bolygó alá van vetve t. i. a gravitatio törvényének.

Ezóta a félelem nagyrészt szűnt; egyedüli okadatolt veszélyessége abban áll, hogy némely üstökös pályája a földet keresztezi úgy, hogy ezzel egy esetleges összeütközés kikerülhetetlen.

Ilyen összeütközés volt a Biela üstökössel 1877. és 1885. években, ami pompás csillaghullást eredményezett, veszélyt azonban nem hozott.

A meteorok ritkán érik el a föld felszínét, mert már a levegőben feloszlanak. Különbség van a csillaghullás és tűzgolyók közt.

Az időszakai üstökösök egyike a Halley-féle is, 76:3 évi körforgási idővel.

Az üstökösök véglegesen feloszlanak csillaghulló rajokba, amivel teljesen veszélytelenekké válnak.

Előadó közöl még néhány érdekes adatot, mely a hosszú elliptikus pálya következménye.

Végül kifejezést adott annak, hogy a természet csodái kimeríthetetlenek, biztosítva bennünket a kutatás felett érzett boldogságról.

A világtér ez érdekes alakzatai kétszeresen érdekelnek most bennünket, mert a közel hetekben földünk is ezek egyikeként titokzatos atmoszférájába fog kerülni.

A szép számmal megjelent közönség feszült figyelemmel követte az előadást és annak befejezése után zajos ovációban részesítette az előadót.

Elnök az egyesület nevében köszönetet mondott a felolvasónak értékes tanulmányáért.

Több tárgy nem lévén, elnök a szakülést befejezettnek nyilvánítja.

Népszerű tudományos estély 1910. február hó
24-én a városháza nagy termében.

Az estélyen Horváth Géza, az egyesületnek levelező tagja, a m. kir. nemzeti múzeum igazgatója tartott egy igen érdekes előadást a „Kétalakúság az állatvilágban“ címen, melyről a Nyugatmagyarországi Híradó a következő tudósítást hozta:

Előkelő közönség zsufolásig töltötte meg tegnap d. u. a városháza nagytermét, hogy Horváth Gézát, a nemzeti múzeum állattárának tudós igazgatóját meghallgassák, ki „Kétalakúság az állatvilágban“ címen tartott előadást és másfél óráig kötötte le a hallgatóság figyelmét. Előbb képben és kitömött állatokon mutatta be azokat a „másodlagos“ alaki különbségeket, melyek az állatvilágban hím és nőstény fajokat megkülönböztetnek és melyeket nem a szorosán vett szaporodás szerveihez számíthatunk. Ezek a másodlagos bélyegek magyarázata egy részt az, hogy a hím azért van erősebb védő, illetve támadó szervekkel ellátva, hogy védekezhessék, illetve támadhasson, ha oly helyzetbe jut, hogy magát vagy nőstényét megvédhesse, másrészt meg azért erősebbek, szebbek, hogy nőstényeiknek jobbann tessenek. Ez utóbbi feltevés azonban a tapasztalás szerint beigazolást nem nyert. Inkább az a valószínű, hogy az állatok által felvett táplálék felesleges energiáját a nőstények felhasználják ivadékaik kifejlesztésére, illetve táplálására, míg a hímeknél ez a felesleges energiája a másodlagos ivari bélyegek kifejlődéséhez vezet. Az előadót, kinek P a n t o c s e k József, dr. áll. kórházi igazgató az orvostemészettudományi egyesület nevében hálás köszönetet mondott élvezetes előadásáért, a közönség az előadás befejeztével szünni nem akaró ovációban részesítette.

Az orvosi szakosztály ülései 1910-ben.

Első ülés 1910. február hó 9-én.

Elnök: Dr. Mergl Ödön; Jegyző: Dr. Hardtmuth Károly.

Tárgysorozat.

1. Dr. Velits Dezső, kir. tanácsos összefoglaló értekezést tart a „Terhességnek ováriális tumorról való komplikációjáról.“

Bemutat egy nőbeteget, kit a terhesség hatodik hónapjában két oldali papillás kystoma miatt, mely torziás jellegű volt, megoperált, anélkül, hogy a terhes méh a műtéti beavatkozásra valamit reagált volna. A terhesség rendes időben egy 2800 gr. fiúmagzat születésével végződött. A magzat csekélyebb fokban való kifejlődését illetőleg nem lehet csodálkoznunk, hisz a műtéti előzmények ezt eléggé indokolják. A nő a szülést követő ötödik napon már felkelt, most két héttel a partus után úgy ő, mint magzatja teljesen jól van.

2. Az állami kórház sebészi osztályáról dr. Schmid kir. tanácsos akadémizálására folytán, annak másodorvosa dr. Potucek E. a következő esetet mutatja be: M. I. 17 éves hajadon, alacsony termetű, régi rachitis jeleit mutatja, különben jól táplált, egészséges. Bemondása szerint két év óta görbék a lábai. Járásnál a térdjei egymáshoz ütődnek, miért is a hosszabb menés lehetetlen rá nézve. Megvizsgálva őt azt látjuk, hogy mindkét oldali genu valummal van dolgunk. Azonkívül kisebb fokú pes vaus is áll fenn, mint következmény. A jobb alszár a femurral 147°; a bal alszár pedig az ugyanazon oldali femurral 151° szöveget képez. Therapiánk abban állott, hogy először chloroform narcozisban megkíséreltük a redressement és három hétre gipszkötést alkalmaztunk. Miután pedig ez nem járt eredménnyel,

ugyancsak chloroform narcózisban a Masewen-féle linearis osteotomiához folyamodtunk, egyidejűleg hat hétre gipszbe kötöttük az alsó végtagokat. Ezen idő elteltével levettük a kötést; jó callusok képződtek, a lábak egyenesek lettek. Az operált eleinte csak bot segítségével járt, későbben azonban enélkül is egészen jól. Utókúra masszából, fürösztésből állott. Operált 3 cm.-rel magasabb lett az osteotomia után.

3. Dr. Candea másod orvos bemutat egy másik operált esetet, egy lipoma ligamenti lati ritka esetét.

A 14 éves korához képest elég jól fejlett leánynál egy direkt lágyéki sérvet diagnosztizálunk, mely bemondása szerint kb. egy éve áll fenn és semmi fájdalmat nem okoz. Dr. Schmid főorvos megkezdi a sérvműtétet, e közben kiderül, hogy a sérv tartalmát egy a hasürbe folytatódó lipoma képezi. A metszést hosszabbítván, egy két ökölnyi lipomát találunk, mely a széles méhszalag két lemezei között van és a szalagból indul ki. Az ép petefészkek és ép petevezető alatt a szalagot három részletben lekötve a dagot kiirtják. Szokásos hasfalvarrat — rendes gyógyulás per primam. Rendkívül érdekes az eset, egyrészt mert lipoma nagyon ritkán fordul elő a széles méhszalagon, másrészt mert egy sérv tartalmát képezte.

Dr. Velits csak annyit kíván az esethez megjegyezni, hogy nőgyógyászati széles praxisában ily esete még nem volt; azonban másrészt az a nézete, hogy a daganat genitális és rectális vizsgálattal a maga igaz voltában diagnosztizálható lett volna.

Dr. Öhler erre csak azt a megjegyzést akarja kockáztatni, hogy Velits tanár úrból a nőgyógyászat beszél, sebészileg eljárva és gondolkozva bizonyára más sebész is hasonló menthető tévedésbe esett volna. Dr. Velits feleletében azt mondja, hogy lényegében ő sem mondott egyebet, mint dr. Öhler, a tévedés csakugyan megeshetett és teljesen menthető.

4. Dr. Dobrovits Máttyás kir. tanácsos, megtartja hirdetett előadását: „A veneriás betegségek ismertetésének mai állása“ címén. A nagy tetszéssel fogadott, legmodernebb nézeteken felépült. serotherapiával is foglalkozó, szakszerű előadásért elnök az előadó úrnak az egylet nevében hálás, elismerő köszönetet mond.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Második ülés 1910. május hó 10-én.

Elnök: Dr. Pá v a y-V a j n a Gábor kir. tan. Jegyző: Dr. L i m b a c h e r Rezső.

Elnök üdvözlővén a termet zsúfolásig megtöltő tagokat s a jegyzőkönyvet hitelesítvén, a következő beszéddel üdvözli Dr. T a u s c h e r Béla udv. tanácsost.

T. U. A mai ülés feladatául Dr. T a u s c h e r ünneplését tűztük ki, hogy u d v a r i t a n á c s o s s á történt kinevezése alkalmával az egyesület nevében kifejezhessem a legőszintébb szerencsekívánatainkat s hogy ezen örvendetes eseményt jegyzőkönyvünkben megörökíthessük.

T. U. Dr. T a u s c h e r közel ötven esztendőn át működik városunkban. Tudjuk azt, hogy 50 év egy rövid pillanat az idők végtelenségében, de az emberi életben mégis nagy idő.

Ilyen hosszú időt hasznos munkában eltölteni csak kevés embernek jut osztályrészül s azért nagy örömmel üdvözljük ma azt a férfit, aki az egyesület orvosi szakosztályának elnöki tisztét viselte egykor, üdvözljük őt mint rendünk kiváló diszét, mint derék, humánus collegát, akinek Pozsony fejlődése körül hervadhatatlan érdemei vannak.

A közegészségügy terén végzett munkálkodását különösen mi orvosok tudjuk leginkább megbecsülni s valóban mondhatom, hogy e város közegészségügyének rendezése által ezer s ezer ember neki köszönheti legdrágább kincsét — az e g é s z s é g é t.

Kedves Barátom! Az önzetlenül teljesített munkát s az igaz ember érdemét a mai túlrealisztikus kor is elismeri s noha S o l o n azt mondotta, hogy halála előtt senkisémondható boldognak. Rólad mégis el lehet mondani, mert Te bizonyára már előbb elérted a boldogságodat, mert büszkeséggel mondhatod, hogy dolgoztál. S ha nem ért volna nagyobb kitüntetés, mint embertársaid elismerése s betegeid hálája, már is elérted azt, ami ritka halandónak jut osztályrészül.

Amidőn ismételten örömmel fejezem ki az Ő felsége által Neked juttatott kitüntetés felett, kérem a gondviselést, hogy még sokáig éltesen Téged, hogy továbbra is megtarthass bennünket szeretetedben s barátságodban.

Maradj továbbra is vezetőnk s munkatársunk. Az isten éltesen. (Zúgó tapsok.)

A üdvözlő beszédre Dr. Tauscher a következőképen válaszol. Kedves barátaim! Aki engem ismer, tudja, hogy a kitüntetések általában nem sokra becsülöm, de ha látom, hogy a kitüntetés sok ember szive szerint történt s olyan embert ért, aki 48 év óta áll a humanizmus szolgálatában, úgy ezen a collegáktól jövő jó kívánságokat szivesen fogadom különösen meghatott volt az Orvosszövetség elnökének levélbeli üdvözlése s a minden oldalról jövő gratulációk. Ismételten köszönöm az üdvözlést. (Éljenzés.)

Utánna Dr. Schmid Hugó kir. tan., aki Budapesten létekor Dr. Ké t l y-vel találkozott, élő szóval is tolmácsolja annak üdvözlését s jó kívánságait.

Ezen üdvözlő aktus után Dr. Velits Dezső kir. tan. két operált esetéről referál.

Az egyik egy extrauterin graviditas, a másik egy dermoid. Az első igazán klasszikus esete volt a méhen kívüli terhességnek. Fiatal nőről volt szó, akinek hat heti menopausa után alhasi görcsei támadnak, elkezd vérezni s felvétele napján este felé elájult. Az előhívott Dr. D e m e belső vérzés diagnosissal még az nap este beszállíttatja intézetünkbe. A fiatal nőnél anaemia kifejezett tüneteit találjuk s bár a graviditas nem volt biztosan megállapítható, ennek okát extruterin tub. graviditas rupturájából magyaráztuk. Miután a tünetek nem sürgettek, a műtétet csak másnap végeztük, amidőn diagnosisunk beigazolást nyert. A praeparatumot bemutatja.

A másik praeparatum egy dens caninust tartalmazó dermoidcysta, amelyet ugyancsak laparotomia útján távolított el.

Mindkét betege eddig simán gyógyul.

Utánna Dr. Schmid kir. tan. szólal fel, hogy a collégák figyelmét egy hasznos sebészi fogásra felhívassa.

Napokkal ezelőtt egy férfi betegénél, akin már egy izben retentio urinae miatt punctio vesicae kellett végeznie, s akinek húgycső strikturája most is impermeabilisnak bizonyult, amennyiben nem sikerült hanyatfekvésben a sondát átvezetni, ret. urinae miatt urethrotomia extermát akart végezni. A beteget e célból kőmetszési helyzetbe hozva, medencéjét jól felpolcolva,

elaltatta s mikor az itinerariumot bevezeti, az feltűnő könnyűséggel siklik át a szűkületen s egy perc alatt a hólyagban volt. Ez nagyon meglepte. De még inkább csodálkozott, midőn a 12 sz. sonda is akadálytalanul csuszott be a hólyagba. A műtét ezzel természetesen feleslegessé vált.

A dolgot már most úgy magyarázza, hogy a kőmetszési helyzetben fekvő beteg hugycsővének fix része a mediastinum erős túlhajlása következtében erősen megfeszül s falai kisimultak s azért sikerült a hugycső mellső falán végig csúszó sondát a hólyagba vezetni. Ezt a fogást adott esetben ajánlja a kartársak szives figyelmébe.

Ezenkívül egy másik szintén nagyon tanulságos esetről kell beszámolnia.

Egy 14 éves fiúról van szó, akit revolverrel hasba lőttek, s akit a felvétele napján délután shock közepette laparotomizált. A bél 8 helyen volt megsértve, a sebek ellátása s a has-toilette után vette észre, hogy a lép felől vérszivárgás áll fenn, a vérző hely felkeresése végett ujjabb metszéssel feltárja a lép tájékát s a vérzés forrását a lép függesztő szálagában találja fel. A vérző hely körülöltése után, a hasat elzárja. Dacára annak, hogy bélsárürülés történt, hasüri mosást nem végzett, csupán száraz törlőkkel távolította el a béltartalmat. A beteg gyógyult, de a hassebben hernia képződött ki. Az eset pendantja egy 21 éves öngyilkos, aki gyomrába lőtt annak mindkét falát perforálta s akit laparotomia után a sérülések ellátásával, minden hasüri mosás nélkül sikerült megmentenie.

Velits tanárnak a hasüreg kimosására vonatkozó s előadóval ellenkező álláspontjának kifejtése után, mely szerint a hasüreg ily esetben mindenkor bőven volna steril konyhasós vízzel kiöblítendő. Elnök köszönetet mondva a rendkívül érdekes bemutatások s előadásokért az előadóknak, a rendkívül látogatott szakosztályi ülést bezárja.

Harmadik ülés 1910. augusztus hó 13-án.

Elnök: Dr. Mergl Ödön. Jegyző: Dr. Limbacher Sándor.

Dr. Mergl Ödön, elnök üdvözlővén a nagy s majdnem teljes számban megjelent tagokat, visszapillantást vet a gyógytudományok történetére s a mai ülés fontosságát s jelentőségét kiemelve, felkéri az előadót előadásának megtartására.

Dr. Dobrovits Mátyás, kir. tan., főorvos erre elsősorban kiküldetésének történetét mondja el s azután beszámol a berlini s frankfurti útjának tapasztalatairól.

További előadásában ismerteti Ehrlich azon kísérleteit, melyek a 606. sz. praeparatumának felfedezésére vezettek, majd az új praeparatummal való kísérleteket mondja el, melyek végeredménye gyanánt Ehrlich az általa ajánlott diamido arsenobenzolt a syphylis gyógyítására alkalmasnak nyilvánította.

Ezen új szernek alkalmazási módját ismertetve, áttér azon alapelvek vázolására, amiket annak használata alkalmával szem előtt kell tartani. Erre azután az osztályán elért eredményekről számol be. Augusztus 2. óta 14 esetben alkalmazta a szer injekcióját s ezek közül különösen kettőre hívta fel a szakosztály figyelmét.

Egy körülbelül 40 éves, férfi esetére akinél a szájpaddlásnak $\frac{2}{3}$ része teljesen el volt roncsolva s aki emiatt sem nyelni sem beszélni nem tudott rendszeren — a gyógykezelés után 10 napra jól tud táplálkozni s elég értelmesen, bár dünyögő hangon tud ismét beszélni. Ép oly rohamosan gyógyult egy 24 éves zenész, akinek bőrén s nyálkahártyáin súlyos I., II., III. stadiumbeli lues volt megállapítható.

Eddig elért eredményei alapján konstatálja, hogy Ehrlich ezen új szere a lues gyógyításában epochális jelentőségű s különösen annak legkétségteljesebb formáinál fejt ki bámulatos rövid idő alatt a legfényesebb, legfrappánsabb hatását.

Gyógyszerkincsünk — ugymond — mindenesetre egy rendkívül értékes praeparatummal szaporodott s ámbár az eddigi eredmények igazán kiválóak, a szer végleges kipróbálásáig a végleges véleményt róla még megmondani nem lehet.

Az élénk tapssal s éljenzéssel fogadott előadást a jelenlevők nagy érdeklődéssel hallgatták s azután Dr. Klein az injectio technikáját mutatta be a jelenlevőknek.

A betegek demonstrálása után Dr. Mergl elnök mély köszönetet mondva az előadónak tartalmas s szép előadásáért az ülést bezárja.

Negyedik ülés 1910. december 14-én.

Elnök: Dr. Pávay V. Gábor. Jegyző: Dr. Limbacher Sándor.

Elnök üdvözölve a szép számban megjelent tagokat, felkéri Dr. Dobrovits Mátvás kir. tan., főorvost előadásának megtartására.

Előadó azon alkalomból, hogy Ehrlich-Hata 606-jával immár 20.000 beteget oltottak be s hogy ezen szer világforgalomba bocsátásának előestéjén vagyunk, időszerűnek tartja, hogy az ezen praeparatummal elért eredményeiről s a vele szerzett tapasztalatairól beszámoljon.

Előrebocsátva a 606-nak chemiai tulajdonságait, annak különböző alkalmazási módjait ismerteti, amik közt mostanság az intravenosus az, mely leginkább előtérbe nyomul. Így Schreiber 600 esetben ezen módszert követte. Ez eljárás annál is inkább helyesnek tekintendő, mert általa a subcután injekciónak sok esetben tapasztalt kellemetlen következményeit el tudjuk kerülni s mert az e célra szerkesztett készülék (Cassel-féle) segélyével végezve, a levegőnek a vénákba való jutását biztosan tudjuk megakadályozni. Az intravenosus módszernél azonban különösen a véredényrendszer teljes épségéről kell meggyőződni s csakis teljesen egészséges szívű egyéneknél szabad alkalmazni.

Előadó eddigelé mindig a subcután módszert követte s az erre vonatkozó tapasztalatait a következőkben foglalta össze.

Maga az injekció csekély fájdalommal jár csak. Rövid idő múlva azonban igen heves, bizonyos depressióval járó fájdalmak lépnek fel, amihez itt-ott 38·5—39 C. foku, 24 órán belül rendszerint lezajló lázas mozgalmak is csatlakozhatnak. E módszer legkellemetlenebb complicatiója az, hogy az injekció helyén kemény, később álhullámnzást mutató, csak igen lassan gyógyuló daganat támad, melynek megnyitásánál benne arsenobenzollal bőven átitatott necrotikus cafatokat találunk. Szerinte

ilyen abscessusnak imponáló daganat egy noli metangere s az incisió csakis lázzal járó lobosodás esetén indokolt.

Azután a szer hatását vázolja a syphilis különböző stadium-beli megnyilvánulásainál. Így friss sclerosisnál 24 óra alatt tapasztalta a spirochaeta pusztulását s igen rövid időn belül különösen a luetikus plaque-s-ok eltűnését. A szernek malignus, gummosus alaknál való hatását sorozatos photogrammokon mutatta be. E példák s az általa tapasztaltak alapján mondhatja, hogy az arsenobenzol feltétlenül felette áll a higanynak, de sajna idővel kitűnt, hogy a lues ezen új kezelési módja mellett is jöttek létre a recidivák. Ezek u. i. onnan magyarázhatók, hogy a befecskendezett mennyiség nem volt elegendő. Ilyenkor tehát vagy az injectiot ismételhetjük, vagy áttérhetünk a higannyal való kezelésre.

E körülmény azonban épenséggel nem jelenti e kiváló szer debacle-ját, csupán azt, hogy nem találtuk el azt a mérégmennyiséget, mely a spirochaeták egyszerre való megsemitésére szükséges lett volna.

A recidivákból kiindulva Kromayer az általa használt chronikus kezelést ajánlja, amely 10—20 cm³ mennyiségnek 2—3 napi időközben intraglutális vagy subcután befecskendéséből áll.

Az élénk éljenzéssel fogadott előadás után Dr. Fischer Jakab főorvos a kiválóan fontos kérdés az előadás feletti eszmecsere nének a jövő ülésre való elhalasztását indítványozza, amihez az előhaladott időre való tekintetből a szakosztály hozzájárul.

Elnök köszönetet szavazva az előadónak, felkéri, hogy ezen fontos ülésből kifolyólag a szakosztály nevében üdvözlje a szer nagynevű feltalálóját: Dr. Ehrlich professort.

(N. B. Ülés előtt előadó egyik betegét mutatta be, kinél az augusztusban végzett injekció helyén még most is fennálló 2 fillérnyi nyílással bíró mély tályogüreg volt látható).

Ötödik ülés 1910. december hó 21-én.

Elnök: Dr. Mergl Ödön. Jegyző: dr. Limbacher Rezső.

Tárgy: Eszmecsere Dr. Dobrovits Mátyás kir. tan. »Ehrlich 606-jával elért eredményei« című előadása felett.

Elsőnek hozzászól Dr. Fischer Jakab főorvos, aki konstatálja, hogy az irodalom tanúsága szerint az arsenobenzolhoz fűzött remények az elmebetegségeknel teljesen meghiusultak, sőt az eredmények annyira rosszak voltak, hogy maga Ehrlich aluetikus alapon kifejlődött tabes és paralysis előhaladott stádiumaiban egyenesen contraindikálnak tartja szerének az alkalmazását. E tényt szem előtt tartva elmebeteg anyagának 80 paralitíkusa közül kísérletei céljára csak azokat válogatta ki, akiknél a baj még csak kezdetleges volt.

Az ismert cautelák szem előtt tartásával 7 egyénen próbálta ki a szert, de sajnálattal kell kijelentenie, hogy az injekció után egyetlenegy esetben sem látta az arsenobenzol gyógyító hatását, sőt ellenkezőleg egy esetben állandó rosszabbodás követte az injekciót a psychére pedig semmiféle befolyást nem észlelhetett.

Megjegyzi még, hogy mellékhatásokat nem látott, de látz majdnem valamennyinél észlelt, ugyancsak látta az injekció helyén támadt s nehezen felszivódó púpot. Egy esetében az injekció helyén a bőr nekrotizált is.

Kísérletei alapján kijelenti, hogy a metasyphilitus esetekben semmiféle hatása nincsen a »606«-nak s oly paralysis, mely az injekcióra gyógyult volna, eddig nem látott.

Dr. Lippay Sándornak, a szemészeti osztály főorvosának az új szerre vonatkozó tapasztalatai csak két esetre vonatkoznak.

Az első eset egy 45 éves, iritis gummosában szenvedő férfira vonatkozik, melynél az injekciót követő 14 napon teljes gyógyulást konstatálhatott. A második keratitis parenchymatosában (lues.) szenvedő 22 éves férfit illet, kinél az injekció utáni napon vehemens reakció s négy hétig tartó állandó izgalom lépett fel a beteg szemén. A gyógyulás egyébbként úgy folyt le, mint a higanykezelésnél. — Van tudomása még egy harmadik egyénről, aki egy évvel ezelőtt iritislueticeában szenvedett s aki szeptember havában a bújakóros osztályon injekciót kapott. Ugyanez a beteg két hét mulva a legszebb iritissel jelentkezett nála. Ezt, mint igen érdekes adatot kötelességének tartotta felemlíteni.

Dr. Velits tanár, a Dr. Dobrovits osztályán szokásos intravenosus injekciók technikája és a gravidáknál elért eredmények után érdeklődván, Dr. Dobrovits megadja az erre vonatkozó

felvilágosításokat. egyszersmind felhasználja az alkalmat, hogy Dr. Fischer Jakab felszólalásához megjegyzéseit hozzáfűzhesse. Azt hiszi, hogy ha a tabes vagy paralysis kétségtelenülluetikus alapon fejlődött ki, eredmény várható az arsenobenzol alkalmazásától. Annál is inkább remélheti ezt, mert privát betegei közül egy tabeticus s egy paralytikusnál a szer injekciója után egy félre nem magyarázható javulást észlelt. A már csak bottal járnai tudó tabeticus az injekció után néhány nappal bot nélkül képes sétálni, a paralytikus pedig annyira javult, hogy egy nyilvános ülésen ismét szerepelhetett. Nézete szerint olyan esetekben, hol a tabes, vagy paralysis kétségtelenül syphilitisen alapulnak, kötelessége az orvosnak a „606“-ot megkísérteni. Dr. Lippaynak válaszolva, hivatkozik egy choroiditisluetica esetére, melyben az injekciót követő második napon mint egy csapásra a visus $\frac{3}{50}$ -ról $\frac{5}{50}$ -re javult. Dr. Velits tanár azon kérdésére pedig, hogyluetikus ujszülött, illetve csecsemőknél volt-e alkalma a szert alkalmaznia, elmondja, hogy Dr. Hauer szivességből két hónaposluetikus csecsemőnél 0.15 ctgr. arsenobenzolt injiciált, minekután a szoptató anyának adott injekciónak a csecsemőre semmiféle hatása nem volt. Ez esetben különben a nyolcadik napon acut bronchitis okozta collapsus zavarta a gyógyulást.

Dr. Öhler, Hecht, Fischer, ismételt felszólalásai után a vita véget ért.

Az ülés második tárgyaként dr. Schwarz Andor gyermek-kórházi sebészfőorvos két általa operált beteget mutatott be.

Az egyik fiúnál, akit acut peritonitis tünetei közt vettek fel a kórházba s kinél eleinte appendicitisre gondoltak, a megfigyelés negyedik napján fellépett collapsus és a hasban tapintott resistentia miatt laparotomiát végzett s a bélelzáródás okát egy húrszerű képletben találta meg, mely egy kb. 18 cm. hosszú vékony bélkacsot annyira strangulált, hogy kénytelen volt azt resecálni. A másik fiúnál dynamit robbanás okozta scrotum és húgycsősérülés miatt húgycsőplastikával állította helyre a beteg egészségét. A gyógyult betegeket demonstrálja.

Ezzel az ülés tárgya ki lévén merítve, az elnök hálás köszönetet mond az előadó- és felszólalóknak s kéri Dr. Dobrovits főorvost, hogy további kísérleteiről minél előbb legyen szives beszámolni.

Hatodik ülés 1910. december 28-án.

Elnök: Dr. Pávai-Vajna Gábor kir. tan. Jegyző:
Dr. Limbacher Rezső.

Elnök üdvözlőlvén a szép számban megjelent tagokat, hitelesíti az előző ülés jegyzőkönyvét s felkéri Dr. Velits Dezső kir. tanácsos urat előadásának megtartására.

Dr. Velits D. első sorban a rákos méhnek Wertheim szerinti kiirtásáról szól és a műtét menetét a Dr. Limbacher által készített rajzok alapján szemléltetően demonstrálja. Az egyik ilymódon exstirpált uterust autochrom-felvételen is bemutatja.

„A méhrák elleni védekezés eredménytelenségéről Pozsonyban“ című közleményem óta — úgymond — a kórfolyamat operabilitása legfeljebb 17—18%-ra emelkedett, a per vaginam végzett totalexstirpációs eseteknek pedig $\frac{2}{3}$ részében rövidebb hosszabb időközben (egész 3 évig) recidivát constatálhattunk.

Az öt évi criterium szem előtt tartásával az operáltaknak csak 16.6%-a recidivamentes, tehát véglegesen gyógyultnak tekinthető, de ha a corpus rákeseteket kivesszük: a kollumrák végleges gyógyulása csupán 5%.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a vaginalis műtéttel a kollumrák eseteknek 21%-a gyógyul véglegesen (Olshausen, Dresden), míg Wertheim az abdominalis műtéttel 43.3% végleges gyógyulását az operáltaknak tudta elérni, tehát ennek a műtétnek teljesítő képessége kétszer akkora; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy az eleinte ijesztően magas (egész 20%) primär mortalitas pl. a Wertheim kezében az utóbbi időkben 9%-ra szállott le, ami a jövőben, ha nem csupán a desperatus esetek abdominalis operációjára szorítkozunk, főleg a mirigykiirtás forcirozásának megelőzésével, aligha fog magasabbra emelkedni a vaginalis műtét primär mortalitásánál: szinte csábító, hogy arra az álláspontra helyezkedjünk, amit Veit hangoztat: „Ich halte heutzutage die Technik der abdominalen Uterusexstirpation für so weit gefördert und die primären wie sekundären Erfolge für so gesichert, dass man die vaginalen Operation bei allen Formen des Uteruscarcinoms aufgeben sollte.“ (Prakt. Ergebnisse d. Gebh. u. Gynäk. II. Jg. 1910.).

A nálunk tapasztalható szomorú viszonyok, a melyek között vaginalis műtetre alkalmas kollumrákokat alig-alig kapunk szemeink elé, quasi arra kényszeritenek, hogy áttérjünk az abdominalis operációra.

Négy eset kapcsán, a melyek közül egyik corpusráknál az egész műtét, hasfali varrással együtt $\frac{5}{4}$ óráig tartott és a narcosisra 200 g. aether elég volt, másik kollumráknál a leghosszabb idő tartama a műtétnek 2 óra volt 280 g. aether fogyasztással, képekkel demonstrálom a műtét typiás menetét.

A demonstráció után megtartja előadását e címen.

A méhen kívüli terhesség feltűnő gyarapodásáról. „A méhen kívüli terhesség tanulságairól és elkülönítő kórisméjének nehézségeiről“ címen ép most jelent meg egy közleményem — úgymond — a gynaekologia 1910. évi 3—4. számában.

Előadásom lényegében eme közleményhez igazodik.

Mint igen feltűnő jelenséget emelem ki, hogy amig a vezetésem alatt álló intézetben 1891—1905-ben, tehát 15 év alatt csupán 11 méhenkívüli terhességet láttunk, addig az utolsó 5 évben 36 eset fordult meg az intézetben, tehát az esetek száma a 4. lustrumban megtízszorozódott. Magában az 1910. évben láttunk annyit, mint az előző 15 évben összesen.

A konservative kezelt esetek mortalitása = 4.7% (21-ből 1), 24 operációra pedig 1 halálessel a mortalitás = 4.16% . Ebben az esetben is a tuberis rupturával egyidejűleg kankós alapon fejlődött peritonitis volt jelen, aminek halálos kimenetét nem akadályozhattuk meg.

A méhenkívüli terhesség szembeszökő fellendülésének Pozsonyban sem az az oka, mintha a betegség az utóbbi időkben gyakrabban lépne fel, hanem amiként Tóth István Budapestre nézve konstatálja, nálunk is a gynaekologiai ismeretek terjedésével áll szoros kapcsolatban.

Elnök köszönetet mondva az előadónak a rendkívül érdekes és tanulságos eredményekről szóló előadásokért, záróbeszéddel az ülést berekeszti.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Verhandlungen des Vereine für Naturkunde zu Presburg](#)

Jahr/Year: 1911

Band/Volume: [NF_21](#)

Autor(en)/Author(s): Anonymus

Artikel/Article: [Sitzungsberichte 72-111](#)